

Zinat Pirzadeh

Persisk-svensk ståuppkomiker

som gärna skämtar om kulturkrockar, utanförskap och kvinnors situation i Mellanöstern. Har medverkat i filmen "Se upp för dårarna" och skriver just nu på sin roman "Flickan och vargen". Flydde 1991 till Sverige från ett arrangerat äktenskap i Iran. Är utbildad på Lärarhögskolan i Stockholm.

Idag är en stor dag, nästan lika stor som den dagen i juli för över tolv år sedan när jag fick uppehållstillstånd. Jag kommer från Norrland. Ja, norra Iran alltså. Jag heter Zinat, inte Senap, även om en del tycker att jag måste anpassa mig mer till Sverige. Men med tanke på hur många olika språk svenskar talar så bör det inte vara så svårt att lära sig våra namn. Dessutom är jag ett levande bevis på att invandrare inte bara har bidragit med kebab och pizza utan också med många goda skratt.

Det var några månader sedan jag fick veta att jag skulle bli en av årets Sommarpratare. Jag åkte direkt till mina föräldrar i Rinkeby och skrek av glädje:

– Mor, mor, vet du, jag är Sommarpratare, vet du hur häftigt det är, mor, kära mor, jag är Sommarpratare! Men det är hemligt!

Mamma svarade:

– Du pratar året runt min dotter, sommar, vinter, höst ... Det är ingen hemlighet, alla vet det redan.

Jag är knappast den idealiska persiska kvinnan, som ska vara snäll och tyst. Det är livets ironi. När jag var liten fick jag mycket stryk av mina bröder för att jag sa ifrån och jämt pratade. Idag lever jag på det.

Att vi kvinnor talar mycket stämmer nog, det finns till och med de som hävdar att om man skulle skriva ner allt vi säger varje dag skulle det bli cirka 24 A4-sidor, medan det män säger knappast skulle fylla fyra sidor. Jag tror att det är därför män lever åtta år kortare än vi kvinnor, vi pratar ihjäl dem. Det är egentligen inte vårt fel. Felet är deras för att de inte lyssnar och vi är tvungna att upprepa allt om och om igen. Det är ingen vetenskaplig teori, men det låter förnuftigt tycker jag.

*

När jag var liten fick jag alltid höra att ingen ville gifta sig med en så benig och mager tös: ”Ät, ät, ät, du ser ut som om du skulle blåsa bort av minsta vindpust. Titta på din kusin, hennes ansikte är runt som månen, Gud vad vackert. Var glad att det blev islamsk revolution så att du kan gömma dig under din burka. Har du tur nu så kommer det snart någon som är dum nog att fria.”

Vi i Mellanöstern blir programmerade redan som små att fet är fin och att runda män är mäktiga män. Det sista verkar stämma även här ... Trots detta blev jag bortgift innan jag ens hade fyllt 17. Jag kommer ihåg brudklänningen som var mycket större än jag, för att min magra flickkropp skulle se så mogen och kvinnlig ut som möjligt. Jag kommer också ihåg min kusins röst:

– Men hon har ju inga bröst som håller upp klänningen!

Sedan kom min stora, starka faster och sa:

– Vi får fylla ut den med nylonstrumpor, hon är liten ännu. Kommer ni ihåg mig, jag kunde inte heller bära min klänning. Men titta nu, sa hon och pekade stolt på sina jättemeloner.

Medan alla kvinnor som var med satte igång en hetsig diskussion om sin bröstutveckling, tänkte jag: ”Herregud, hur många 17-åringar har egentligen så stor byst att den håller upp en hel brudklänning?” Den där klänningen skulle ärligt talat ha passat min tjocka farbror

med de håriga brösten mycket bättre. Han skulle säkert ha kunnat bära upp den. Där stod jag som en liten docka och försökte fantisera mig bort från den hemska affären med alla kläder som såg ut som en 20-vånings gräddtårta. Så mycket rysch och pysch och pärlor. Min brudklänning var så tung att jag knappt kunde bära den. Så det är så man serverar oskulder till rika män, tänkte jag.

Jag ville inte gifta mig, jag var kär, så kär. Men inte i min tillkommande, utan i en annan. Killen med de gröna ögonen. Men mina fem bröder kontrollerade varje steg jag tog. Jag fick aldrig kyssa honom, fick egentligen aldrig ens lära känna honom riktigt. Trots all bevakning tog vi en dag en lång promenad, jag kommer ihåg det som vore det igår. Vi kunde inte gå hand i hand, inte gå bredvid varandra eller ens gå på samma trottoar. Han gick på den ena sidan gatan och jag på den andra. Vi tog våra steg samtidigt och flyttade inte våra blickar ifrån varandra. Jag önskade att vi kunde gå så livet ut.

Jag tar upp detta med bortgiftet, även om det kan uppfattas som uttjatat, för att jag vill väcka opinion. Jag ser det som min plikt gentemot andra kvinnor i min kultur att försöka påverka. Detta sker nämligen även här.

*

En dag när min ögonsten Armand var två år gammal sov han i min famn och jag tittade ut genom fönstret. Den dagen hade jag och min make haft ett stort gräl. Han var drogpåverkad och mycket aggressiv. På min arm fanns ett svart märke efter hans hand, jag kunde inte öppna mitt ena öga och kände fortfarande smaken av blod i munnen. Men smärtan i själen var större än den min kropp genomled. Jag plågades av tanken på att min lille son skulle växa upp och en dag lära sig att det var så man skulle behandla kvinnor. Jag ville gråta, men hade efter fyra år nästan inga tårar kvar.

Plötsligt fick jag syn på några gatpojkar som sköt slangbella på en katt med tre ungar. Hon tog helt sonika sina ungar i nacken och flyttade dem till ett högre tak dit stenarna inte nådde. Därefter tittade hon värdigt på mig med sina bärnstensfärgade ögon som glänste i solen. Plötsligt kände jag att Herren, Allah, Gud, ja alla goda krafter i universum, ville rädda oss. Det var som om katten sa med sin blick: ”Ta din ögonsten och fly. Om jag kan skydda mina ungar så kan du det också.” Hennes ögon kunde se rakt in i mitt hjärta. Från och med den dagen var jag helt övertygad om att vad som än hände, skulle jag klara flykten. Ingen eller inget skulle komma i vägen mellan oss och tryggheten. Utan rädsla började jag därefter att planera vår flykt.

Jag är glad att jag var så ung och naiv. Idag har jag blivit så svensk att jag till och med har pollenallergi. Dessutom gör jag listor på fördelar, nackdelar, riskfaktorer, delmål, mål, resultat ... Med andra ord skulle jag idag aldrig ha tagit en risk som kunde kosta min son och mig livet. Men när man lever nära döden så räds man den inte heller på samma sätt.

Vi flydde och tack vare katten förändrades våra liv. Idag har jag två fina svenska bondkatter. Detta i en tid när allt fler svenskar skaffar dyra persiska katter. Men mina egna katter ger mig inte lika många storartade meddelanden som den i Iran. De ser nog mest mig och min familj som sina husdjur.

*

Jag tog med mig min pojke och lät oss smugglas ut ur landet på underliga vägar. Det var mycket riskabelt, rentav livsfarligt, men jag såg ingen annan framtid. Efter nästan ett års resa kom vi fram. Året var 1991. Då visade Sverige inte sitt vänligaste ansikte mot oss. Vi fick avvisningsbesked och blev tvungna att under flera år leva i ovisshet och otrygghet.

Under den tiden mötte vi många änglar, men även några demoner. Jag minns det ofta med fasa, men det ger mig även mycket styrka.

Jag är så glad att jag vågade, men egentligen är vi kvar tack vare norrlänningarnas godhet och generositet samt min vetskap om att vi hade ingenstans och ingenting att återvända till.

Jag ångrar ingenting. Idag är min son Armand en vacker ung man med kärlek och respekt för sina medmänniskor. Han är skådespelare och musiker. Det senare är en gudagåva som förvaltats väl av den svenska kommunala musikskolan. Må den bli gratis igen så att alla föräldrar kan ha råd att skänka sina barn kultur. Jag älskar er, mina söner Armand och Caspian!

Det må hända att mitt liv har varit präglad av sorg och svårigheter, men den eviga väntan på att få veta om jag och min son skulle få stanna i Sverige räknar jag som den svåraste tiden i mitt liv. Här i Sverige fick jag lov att ta av mig slöjan för att istället ta på mig den osynliga burkan, den som även svenskar bär. Den som gör att man inte visar vad man känner och går igenom. Den som gör att man blir utbränd, den som gör att man säger till sig själv att ensam är stark, ensam är stark. Men nej! Så är det inte – ensam är bara ensam. Fast starka kvinnor blir ofta ensamma.

Under den tiden blev min son mycket sjuk. Vi hade inga pengar, han hade hög feber och ont i magen och grät oupphörligt. Det var då jag för första och sista gången tvingades att stjäla. Jag, pappas bortskämda prinsessa, sträckte ut min hand och tog något som inte var mitt ... Det var en napp. Snart sov pojken gott för första gången på många dagar, med nappen i sin mun. Men jag grät av skam, inte ens under brinnande krig hade jag tvingats till något sådant.

Tänk dig om någon en dag säger till dig att om du vill behålla ditt liv så måste du lämna ditt hemland, liksom allt det du har förvärvat i detta liv och alla människor du älskar. Du kan aldrig återse dem, aldrig åka tillbaka. Aldrig mer röra vid träden du klättrat i, aldrig mer se

Bilden är på min mormor som heter Iran och min morfar, Mahmud. Mormor var rektor på en flickskola i Iran. (Foto: Privat)